

ТӨБЦӨЛӨГ

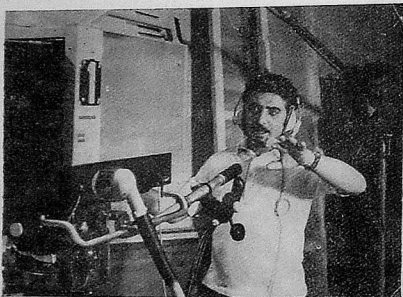
№ 3

1988

ISSN 0134—7160

ИНЧЭСЭНЭТ ТОПЛУСУ

ЈАХШЫ АДАМ ҺАГГЫНДА БИЛДИКЛӘРИМ...

Абасағаны чоҳдан таныырам. Бир инсан кими гаҗы-кешдир, үрәји һәмишә хејр-хаһлыг, хош нијәтлә дөјүр. Бир ишчи, бир жарядчы кими өзүнүн охшарсыз, бәнзәрсиз кејфијәтләри вар: чәкилисә башламаздан ән азы бир саат әввәл студияја кирәр, нечә дејрләр, јүз өлчәр, бир би-чәр. Һәр бир верилишин спецификасына ујғун мөкан сечәр, ишығын гурулмасы, объекттин ишыгландырылмасын һәлл едәр, сонра да студиянын (павилјонун) ичиндә характерина ујғун казиниб:

— Һә, биз һазыр, башлаја билдирсиз—дејәр.

Бунунла белә, јаһни ону нә гәдәр чоҳ јахындан танысам да, һаггында јазмаға чәтинлик чөкдим. Көрүнүр көз јалдашында, јахуд да бүтөздүк-

дә тәфәккүрүмдә онун елә мүс-бәт инсани кејфијәтләри вар ки, о инчәлији дулмадығым, дәрк еләје билмәдими үчүн беләчә хејли көтүр-гој еләдим. Вә һәһәјәт, өзүмдән асы-дән олмајараг там бу гәһәтә-кәлдим ки, оператор Абасаға Иманов һаггында саләчә бир сөһбәт еләјим охучулар.

Абасаға да пешәсинин вур-ғунудур. Ишләдији мүддәт әр-зиндә бирчә дөфә дә олсун камера архасына елә белә, көнүлсүз кемәјиб. «Дүз ијирми бир ил әввәл Дөвләт Комитә-синә кәлмишәм. Нә кизләдим, бир һәфтә инана билмәдим ки, арзума чатмышам... Амма чат-мышдым. Бир оператор көмак-чиси кими артыг мәнә бују-рурдулар, сөз тапшырырды-лар, иш етибар едирдиләр. Вәллаһ-билләһ учмаға бирчә

ғанадым јох иди. Һәр күн иш-дән чыхыб мәһәлләмизә ке-дәндә елә билирдим бүтүн дү-ја мәнимдир, һәтта елә олур-ду ки, тај-тушларыма, өзүм-дән јашлылар да ифтихарла данышырдым ки, ахшам баха-чағынны филан верилишин һа-зырланмасында мәнним дә хид-мәтләрим вар. Бәзән елә олур-ду ки, онлар мәнә инанмыр-дылар. Онда әсәбиләширдим, өзүмдән чыхырдым. Башла-јырдым һәмни о филан вери-лишин мүхтәлиф кадрлары, эпизодлары һаггында онлар данышмаға. Сәһәр јенидән мә-һәлләмиздә көрүшәндә көрүр-дүм ки, бахышлар даја дүнәи-ки бахышлар дејил, һәтта мәнә јол верән, әјләшмәк үчүн јер көстәрәнләр дә тапылды-ды. Бах, беләчә башлады мән-ним әмәк јолум...».

Бу сөзләр Абасағаньндыр.

...Абасағакил чәтин дола-ырды. Аиләнин кәлири чари тәминаты ачгаг өдәјирди. Һа-рам тикәјә еһтијачлары олма-дыглары кими, һеч кимин әли-дә дә көзләри јох иди. Сәһәти, театры дүјән, онунла һәфәс алан, раһатлыг тапан бир аил-ләдә бөјүмүшдү. Анасы Саа-дәт ханым сөзүн һәгиги мәнә-сында театр фәдаиси иди. Вә бир дә буну гејд едим ки, өм-үр боју һеч кимин гаршысын-да һеч вахт әјилмәмишиди, башы һәмнишә уча олмушду. Бәзән тәкләһәндә дејрди: «Оғул, бу вәфәсыз дүңјада ин-сан өмүрү олдугча ғысадыр. Әкәр истәјирсәнә ки, адын уча олсун, чалыш һәмнишә әлиндән јахшылыг кәлсин, һеч кимә пислик етмә. Бир дөфә-лик јадынла сахла ки, дүңјада һәмәрәдлик одундан јандырычы од јохдур. Һеч вахт һеч заман һәмәрәд олма...».

Даја Абасағаньн анасы Сә-дәт ханым јохду. Амма онун мүдрикәсинә тәрбија верди-ли, өзү әз јејиб, чоһуну Абса-ағаја вердији, өзү сәксәкәли ја-тыб Абасағаньн сојугдан гору-дуғу, кечәдә дөфәләрлә үстүнә јорған өртдүјү оғлу вар, бу јазымызын гәһрәманы һәмни о Абасаға, әлиһә һарам дәјмәјән Абасаға, онсуз сәсини ешитди-јим Абасаға: «Нечә дејрләр, евдә бишмәмишиди, гоншудан кәлмәмишиди. Һарадан биләј-дим ки, кадр сечмәк нәдир, ишыг гурмаг нәдир? Ири үму-ми планлар вар, камеранын трансификатору илә ирәли-кә-ри кетмәк, панорамлар вар. Кәл, бунлары дүј, ара-араш-дыр. Нә јахшы ки, адамын

дүңјада мөһр салдығы, мөһәб-бәт бәсләдији инсанлар, уста-лар вар... Адлы-санлы сәһәт-карымыз, көзәл инсан, пешә-синдән өтүр јарпаг кими әсән, маһир оператор кими танынан мәрһум Әбүлфәз Қазымов бе-лә адам иди. Олдугча мөһри-бан, һәлим тәбиәтли, тәләбкар олдуғундан даһа чоҳ гаҗыкәш инсанды. Һејиф ондан... Јахшы ки, өзү олмаса да, шакирдләри ону һеч вахт унутмур, дөнә-дөнә хәтирләјәр. Бирн елә мән өзүм...».

А. Имановдан хаһиш етмиш-дим ки, кечдији өмүр јолу, сә-һәтинә олан мөһәббәти барәдә, кимләри өзүнә өрнәк, уstad билирсән, һансы верилишләр-рин телевизия тамашалары-нын һазырланмасында биләва-ситә иштирак етмисэн, һансы редакторла, һансы режиссор-ла ишләмәк сәнин үчүн хош-дур, јаз мәнә вер. Сағ олсун, верди да. Көрдүм ки, бу адам-ларын чоһу артыг јохду. Онла-рын һәр биринә бөјүк еһтира-мы вар. Онлар јохдулар. Мән Абасағаньн бу күнүк һәмкар-ларына уз тутурам.

Камил Абдуллајев (театр верилишләри редаксиясынын бөјүк редактору): — Абасаға марағлы адамдыр. Бәзән ону јолда-ириздә һараса тәләсән көрүрсән. Амма иш башында һеч вахт тәләсәз. Сәлигалы сәһманлы иши илә һамынын рәғбәтнин газаныб. Онун ән јахшы үмумәви кејфијәтнин исә хусусан демәк истәјирәм. Олур ки, ја студиядан кәнар-да, јахуд да лап елә студия-нын өзүндә верилишимизә чы-хышчылар дә вәт едирки. Ја-радычы һејәт режиссор пул-

тунда әјләшир. Тәбини ки, али бир сөздән, јахуд да сола ба-хамынын саға, јахуд да сола ба-хамынын демәк үчүн ашағы дүшмәјә (јаһни, павилјона) еһ-тијач јохдур. Елә бунә көрә дә режиссор пултдан сөзүнү гулағчыгдан она дејир. Бу за-ман Абасаға чоҳ бөјүк нозә-кәтлә чыхышчыја јахыла-шыр, режиссор, редактор фик-рини олдугча мәдәни, сәһми-мә шәкилдә она баша салыр... Ону таныдығым мүддәт әр-зиндә бир дөфә дә олсун көр-мәмишәм ки, ишә көнүлсүз кә-лә, көнүлсүз күлә, јерсиз да-ныша. Елә бу сәбәбләрә көрә дә һамы онун хәтирини әзиз тутур, адыны һөрмәтлә чәкир...

Тарыјел Вәлијев (режиссор):

— Абасағаньн дејирсән? Һә, ону лап јахшы таныјарам. Абасағаньн өз јери, өз јара-дычылыг үслубу, јалныз вә јалныз өзүнә елә олан кејфи-јәтләри вар... Һәр һансы бир верилишин, јахуд да телеви-зија тамашасынын чәкилиш вахты әввәлчәдән мүјәззәл-лодирлир. Биләндә ки, Абасаға илә ишләчәјәм, сенивиерәм. Нијә? Чүнки, онун тәрбибә фәһ-ми, дүјүму вар. Мән дејәрдим ки, Абасаға режиссор фикри-ни, онун мизанынын әввәлчә-дән дәрк едән оператордур. Оун сечдији һәр бир ири план арбылыгда јүксәк сәһәт әсәри кими тәрифә вә тәғдирә лајиг-дир. Режиссордан әввәл сту-дияја кәлән, ондан сонра сту-дияны тәрк едән һәр бир опе-ратор сәһәт угуру тапанда се-вилиб, әзизләниб. Нечә ки, бизим достумуз Абасағаньн ады һөрмәтлә чәкилир.

...Абасаға сәбри, дөзүмлү,

адамдыр, һәм дә мубаризә апармағы вә ондан галиб кими чыхмағы чох јахшы баचारыр. Һәмишә дә дејир: «Доғруду, тале, алын јазысы, гисмәт кими фикирләрдә о гәдәр бейнимизи долдурублар ки... һәр шеј мубаризә тәләб едир. Ураји тәпәрли олдунам, мүтләг арзуна, мөгәсдинә чатачаган». Рауф Казымовски, Ағали Гасымов, Бүјад Мәмәдов, Васиф Бабајев, Таһир Таһиров кими сон дәрәчә тәләбкар режиссорларла ишләмәк һәм чәтиндир, һәм дә шәрәфдир. Она көрә чәтиндир ки, онларын иш тәләбләри бәзән лап дәрәнәсиндән артыг олур. Бунула јанашы шәрәфдир ки, онлардан чох шеј өјрәнмәк мүмкүндүр.

Абасаға да тәләбкарлыгдан бәзмәди, һаглы тәнгидә дөздү. Елә бурадача онун көркин зәһмәти олан, һазырда республика телевизиясынын гызыл фондунда сахланылан тамашалары хатырламаг јеринә дүшәрдә: Ч. Чаббарлынын ејни адлы әсәрләри әсасында чәкилән «Мәнсур вә Ситар» сә «Фируз», Н. Вазировун «Бәхтсиз чаван», Л. Н. Толстојун «Крејсер сонатасы», М. Јусифзаденин «Ашыгын арзулары», Ә. Бабајеванын «Пәичәрәдә ишыг...». Тәләбкар, һәмишә бахымла, јуксәк сәвијјәли тамашалар сорағында олан сәнәтсәвәрләр бу тамашаларын һәр биринин нечә баша кәлмәсини, нечә һазырланмасыны билмирләр. Коллектив әмәјин һәмәсулу олан бу тамашаларын һәр бири һәфтәләрдә, ајларла, һәтта бәзән илләрдә исе тәһсәдатла олур, ахтарышлар,

арашдырмалар апарылыр, сонра ишыг үзү көрүр. Әл ишларинин бахымлы чыхмасы үчүн кечәли-күндүзлү зәһмәт гәтләшәнлардан бири дө операторду—Абасағадыр.

Абасаға мәнә вердији гејдиндә бир уstad, танынмыш сәнәткар кими Елдар Мәмәдовун да адны чәкир, ондан көрдүјү гајгыдан сәнәдолусу јазыр.

Елдар Мәмәдовла көрүшүб сөһбәт едирәм:

— Абасаға һаггында јазмаг исе тәјирәм...

— Чох јахшы нијјәтдир—дејиб, о сөзүмү кәсир. Азачыг фикирләшдикдән сонра сөзүнә алава едир.—О чох зәһмәткеш адамдыр. Көрүрсән ки, бәзән оператор камера архасына кечир, елә бу заман онда техника гүсүр ашкара чыхарыр. Тез техника чагырыб, өзү исе алини чибинә гојуб кәзипшир. Анчаг Абасаға белә дејил. Мәнни гынамасалар дејәрдим ки, доға иш јеринә бөјүк исеји елә Абасагадан өјрәнмәк лазымдыр. Бүтүн варлыгыјла иш јеринә бағлы адамдыр. Һәлә бу 21 илдә ону көнүлсүз иш јеринә кәлән көрмәмишәм.

— Бир инсан кими онун ады да истәклә чәкиләр...

— Һәјатымызын елә проблемләри вар ки, ону тәкчә аилә дахилиндә, гоһум-гардаш арасында һәлл етмәк мүмкүн дејил. Белә анда јада дост-таныш дүшүр. Фикримчә хейир ишдә башда әләшән, адамын пис күнүндә дә әң азы онун өзү кими дәрдә гәтләшмәли, һәјан олмалыдыр. Јохса јашамагын, достлуғун мәнәсы олмаз... Абасаға: үрәји, тәлби

ачыг адамдыр.

— Ешитмишәм ки, сәнин пешә јолдашын һәм дә ајры-ајры сәнәт адамларымызы усталыгла јамсылајыр. Һәркәтләрини, мимикаларыны мәһарәтлә тәқрар едә билир.

— Јадындадыр, режиссор Кәрим Кәримов бир дөфә чыхылмаз вәзијәтдә галыб ону халгымызын севимли артисти Әлиаға Агајевин (верилиш програмда олуб, һамянын «әмн» дејдији Әлиаға мүәллим чәкилши күнү бәрк хәстәләниб) әвәзинә онун сәсини, кәлкәсини лентә чәкмишиди?

— Елдар, сонунчу суалым тәкчә Абасаға һаггында дејил, елә сәнин өзүнә дә аиддир. Нијә сиз операторлар илин баһар чағы даһа көнүллү ишләјирсиниз?

— Оператор сәнәти дә бир нөвү рәссамлыға бәнзәјир. Рәссамын өмрү-күнү рәнк сорағында кеңдији кими, оператор да әлван рәнкләрин вурғунду. Характерик рәнкли тәсвир тапдымы, объект сеңди кими, әсл оператор үчүн тој-бајрамдыр... Мәлүмдүр ки, павилјонда там баһар рәнкләри јохду. Амма Абасаға кими операторлар бу вәзијәти ишыг гурмағла јарада билирләр...

Беләчә бир нечә күнүмү јахшы адам кими танынан Абасаганы јолуну вәрәгләмәјә сөрф етдим. Абасаға, сән буна лајигсан... Јахшы адамын, үрәји тәпәрли инсанын әлләри дүјүнләннә галмыр, чичәк кими, күд таки пардагланбә ачылыр, әтрафа әтир сачыр. Сән дә јахшы адам, јахшы сәнәткарсан, Абасаға...

Телман МЕНДИЈЕВ.

Ш. һусейнов.

ДОСТ ИТКИСИ

Таныдығым адамларын бу дүнјәдан көчүб кетдијини ешидәндә, көрәндә һардаса өзүмү сучлу, күнаһкар билмишәм. Мики гала сәнин хәбәрини ешидәндә, Шаһмар. Һәмишә сәни өзүмдән күчлү билдијим һалда, мән нә едә биләрдим ахы. Бу да адәтә чеврилмиш ачы бир һәгигәтдир ки, адамлар өләндән, анчаг өләндән сонра онларын гәдрини билир, јана-јана данышырлар.

Јеничә евләнмишиди, нәинки мачал тапыб көчә билмәдији јени еви, һеч индијәчән јашадығы о алчаг таванлы, дарысгал, јөндәмсиз еви дө јох иди. Кирдә галырды, [дејирди һәр мәһәлләсиндә јашадығым Бакы шаһарини мәнним кими таныјан олмаз], евләнчәк ев јијиси бир «Һәдијә» олараг—«евдән чых»—демишиди. Кәлиб бир кечәлијә биздә галдылар. Нә чәј верә билдим, нә чөрәк. Болжә бизи бир-биримизә јахынлашдыран, доғмалашдыран елә о күнләрин имкансызлыгыјды.

Бир дөфә топлумуза онунла бағлы јазы јазмалыдым. Ишләдији «Кукла театры»на кетмишидим. Јени тамаша һазырлајырдылар. Мәшг гуртараначан бахдым. Мики саатчан о, сәһнәдә кур-кур курулдды, мәнә елә кәлирди ајдын, шағраг сәсиндән сәһнәнин сары, ипәк пәрдәләри титрәјир. Елә о вахт онун сонсуз күчүнү, енержисини дүјүм. Нәдәнсә, о вахт мәнә елә кәлди ки, о, түкәнмәз күчүнү кен-бол, сәјмазјана хәрчәјир. Мәшгын башлангычын да әлиндәки кәлиничји көрдүм, илдырын мезләрим онундә бир мәнзәрә чанланды: «чанлы, нәәнәк бир фил она гошулуш балача ојунчаг арабачыгы архасынча чәкиб апарырды».

Ајры-ајры вахтларда Шаһмары «Кукла театры»нын сәһнасиндә көрәндә, јахүд сәһнә архасындан кур сәсини ешидәндә нәдәнсә һәмишә бу мәнзәрә көзүм өнүндә чанланырды.

Мәшг гуртарачаг јанымә кәлди. Күләкүлә, һәм дә елә бил күнаһкарчасына—Дарыхмадын ки!—сорушду. Мән—јох дејиб сөзүнә әләвә олдум,—белә ишләмәјә дөзмәк олар! О, јенә күлә-күлә—өјрәшмишәм дана—сөјләди. Икинчи суалым бу олду ки, нијә башга театрларда ишләмәјә чәһд еләмирсан! Габагча чох сәмиши шәкилдә, өзү дә Кәнчә ләһчәсиндә [өмрү боју өз ләһчәләриндә данышырды]—Нолуф ки, ишләјирји дө...—деди. Бирдән чиддиләшиб тез-тез сөјләди.—Елә билирсэн бурда ишләмәјимдән, сыхылып елијирәм! Анд олсун аллаһа, ләхык кәлсә, фәһләлик дә елијәрәм, кеңиб кәмидә јүк дә дашыјарам. Инан ки, буна көрә һеч вахт утаныб еләмәрәм. Башга шејләрдән адамын көзү колкали олмагын көрәк, гардаш...

«Кукла театры»нын артистләри илә онларын автобусларына миниб Мәрдәкана кетдик. Балача јашлы мәктәбчиләрә тамаша кәстәрирдиләр. Галмагалы, һәјкүјү көрәндә «Шаһмарын ишинә-күчүнә бах, бу ушағларын гаршысында чидди, һәм дә үрәкдән ојнамагмы олар!»—дүшүндүм. Тамаша башланды. Каһ ушағларын күлушү-гәһгәһләри үфүрүлмүш шарлар кими бирдән кејә јүксәлир, каһ да сифәтләри һейрәт ичиндә донухуб талырды. Бу вәзијәт дәфәләрлә тәқрар олду. Тамаша гуртарчаг јанымә кәлди, башыны азра чәк чининә сары әјиб күлә-күлә: «Елә билмә бунлар ушағды, валлаһ Азәр, һәр шеји баша дүшүрләр, бөјүкләр кими. Бир дөггәгә кәзлә, чыхыб кедирик»—дејиб тәләсик араланды.

Ијирми илә јахын о, «Кукла театры»нда һәмәсула чалышты. Һәр дөфә кеңиб ону сорушанда театрын гапычысындан тутмуш, артист, режиссор, индијәти ишчиләринчән гаршылашдығым һәр бир адам мәнә сон дәрәчә гајгы вә нәзакәтлә јанашырды. Вә билирдим ки, мәннимлә сон дәрәчә мәдәни рефтарын, бу чох мүнәсибәтләрин һамясы Шаһмарла бағлыдыр.

Чох вахт оғлу Ајханы да өзүјлә ишә кәтирәрди. Дејәрди Елмиранын мәшги вар.